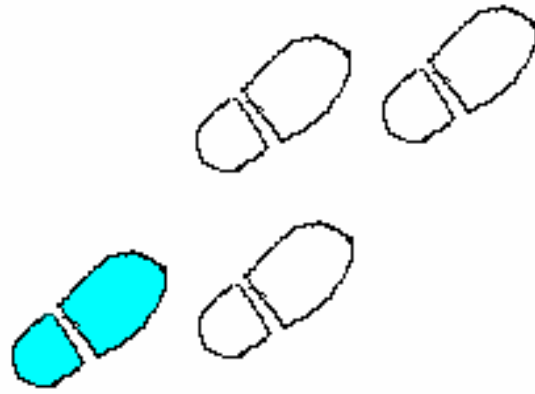

Het DOP-systeem is uitgedacht door een projectgroep onder leiding van In Natura/WLTO, bestaande uit vertegenwoordigers van het Centrum Landbouw en Milieu (CLM), Landschapsbeheer, ANWB, Natuurvereniging Waterland en Paul Terwan onderzoek & advies. Het DOP-systeem is uitgebreid bediscussieerd met maatschappelijke organisaties en boerenwerkgroepen in verschillende delen van het land. Het heeft de steun van LTO-Nederland.

Beloning van
'groene' prestaties
in de landbouw

Voorstel voor een systeem van
duurzame ondernemerspunten: DOP's

Steeds meer agrarische bedrijven leveren goede prestaties op het gebied van milieu, natuur, landschap en/of recreatie. De overheid wil zulke 'groene voorlopers' meer dan in het verleden belonen. Bijvoorbeeld door het subsidiebeleid meer te richten op de voorlopers. Maar ook in het nieuwe belastingstelsel gaat de overheid milieubelastende activiteiten zwaarder belasten en duurzaam ondernemen juist stimuleren. Evenals voor bijvoorbeeld garages en wasserettes, moet voor de agrarische sector dus worden bepaald wat de term 'duurzaam' inhoudt.

Voor het antwoord op de vraag 'wat is een duurzaam landbouwbedrijf?' stellen de stichting In Natura en LTO-Nederland een systeem voor van *Duurzame Ondernemerspunten (DOP's)*.

Bedrijven die voldoende punten halen van een jaarlijks vast te stellen puntenlijst, krijgen het predikaat 'duurzaam' en komen dus in aanmerking voor (extra) beloning. De overheid werkt al met soortgelijke puntensystemen, namelijk bij het financieel stimuleren van Groen-Labelkassen in de glastuinbouw en van Duurzaam Bouwen. Het DOP-systeem vormt zo een omvattend *beoordelingssysteem* voor groene prestaties en con-curreert daarmee niet met andere certificeringssystemen.

In deze brochure staan voorstellen voor:

- opzet en werking van het systeem van duurzame ondernemerspunten;
- samenstelling en werkwijze van de commissie die de jaarlijkse puntenlijst opstelt;
- prestaties die in aanmerking komen voor toekenning van DOP's;
- borging en controle van de te belonen prestaties.

Het systeem van duurzame ondernemerspunten kent vier stappen.

1. Er komt een puntencommissie van deskundigen, die jaarlijks adviseert over de maatregelen die DOP-waardig zijn. Zo kan het systeem in beweging blijven.
2. De rijksoverheid stelt jaarlijks een DOP-lijst vast (net zoals nu bij de Vamil-lijst).
3. De accountant kan in veel gevallen de DOP-score berekenen uit de fiscale boekhouding. Voor zaken die hierin niet terug zijn te vinden, moet de agrariër zelf de bewijslast verzamelen (bijv. een verklaring van Landschapsbeheer dat het bedrijf heeft deelgenomen aan het Project Weidevogels).
4. De accountant bericht de overheid, de belastingdienst etc. aan de hand van de DOP-score of het bedrijf in aanmerking komt voor beloning.

Voordelen van het DOP-systeem

- **Flexibel.** De boer kan zijn DOP's bijeen sprokkelen op verschillende thema's en zo zijn eigen 'groene profileringsrichting' kiezen. Overheid en maatschappelijke organisaties kunnen het systeem jaarlijks aanpassen aan de ontwikkelingen in beleid en praktijk.
- **Draagvlak.** Het initiatief voor het DOP-systeem komt uit de landbouw zelf en is getoetst in de praktijk. Het systeem kent een democratische besluitvormings-procedure (de puntencommissie).
- **Administratief simpel en goedkoop.** Er wordt geen nieuwe organisatie in het leven geroepen, maar waar mogelijk gebruik gemaakt van gegevens die de accountant verzamelt.
- **Geen concurrentie met bestaande certificaten,** maar een omvattend *beoordelingssysteem* voor groene prestaties.

We beschrijven de vier stappen nu in meer detail. Daarbij werken we de stappen in omgekeerde volgorde af en beginnen bij de boer .

Let wel: alle voorbeelden en getallen (bijv. vereiste aantallen DOP's) die we noemen, zijn louter illustratief en moeten nog concreet worden vastgesteld

- De boer kan ook via zijn accountant harde bewijzen overleggen van bijvoorbeeld natuurprestaties, betaalde waterberging, recreatie-activiteiten onder keurmerk of huisverkoop van zuivel. In zijn fiscale boekhouding bevinden zich uiteraard gespecificeerde rekeningen van deze activiteiten. Waar nodig beschrijft de puntencommissie per maatregel welke bewijzen de boer moet tonen. Een groot aantal voorlopers kan zo via de accountant harde bewijzen op tafel leggen. Deze vorm van controle is goedkoop en vraagt geen extra administratieve inspanningen van de boer.
- Nu bestaat niet voor alle duurzame inspanningen betaling en daarmee een bewijs van levering. Dat geldt bijvoorbeeld voor een boer die aan vrijwillig weidevogelbeheer doet, zonder vergoeding meewerkt aan open dagen en excursies of jaarlijks onbezoldigd een kilometer wilgen knot. In dat geval zou de boer organisaties als Landschapsbeheer of de ANWB kunnen vragen om (al dan niet tegen vergoeding) het bewijs te leveren in de vorm van een schriftelijke verklaring van deelname. Als er voldoende vraag is, kunnen ook commerciële controle-organisaties ontstaan, bijvoorbeeld een stichting voor controle van deelnemers aan een bestrijdingsmiddelen- of een natuurmeetlat, of (via de Dierenbescherming) een certificaat Voorloper Dierenwelzijn.

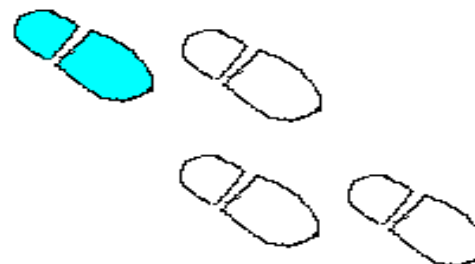
Bij productie onder keurmerk gaan we ervan uit dat er al een sluitend controlesysteem aanwezig is. In de andere twee gevallen zal steekproefsgewijze controle moeten plaatsvinden door de Belastinginspectie.

In het DOP-systeem zijn borging en controle van inspanningen en resultaten van groot belang. Vanzelfsprekend wil de samenleving harde garanties. In het algemeen geldt: geen beloning voor prestaties waarvoor de boer geen waterdicht (door de puntencommissie goed gekeurd) bewijs kan leveren. Daarom het volgende uitgangspunt:

DE BEWIJSLAST VOOR DE DUURZAAMHEID VAN ZIJN BEDRIJF LIGT BIJ DE BOER

Wat kan een agrariër doen om de overheid en de maatschappij te bewijzen dat zijn bedrijf een voorloper is op het gebied van duurzaamheid?

- De boer kan met zijn bedrijf deel nemen aan een erkend certificaat, zoals EKO of Agro-Milieukeur. Nu bestaan in Nederland tientallen certificaten, elk met hun eigen eisen en protocollen. Daarom stellen we voor dat een certificeringsorganisatie die aanspraak wil maken op 'automatische' DOP-toekenning voor aangesloten bedrijven, bij de commissie naar punten solliciteert. De commissie neemt de protocol-eisen en de controle en handhaving onder de loep en kent een puntentotaal toe. De boer hoeft vervolgens aan de Belastingdienst alleen maar een bewijs te tonen dat hij werkt onder dat keurmerk. Om de gedachten te bepalen: EKO zou 'vanzelf' goed kunnen zijn voor 100 DOP.

STAP 1

De boer vermeldt zijn DOP's bij de belastingaangifte

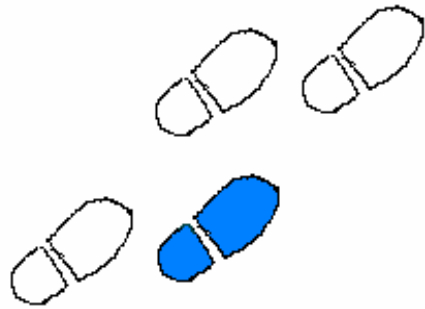
Laten we één van de beloningswijzen, fiscale voordelen, eens

als voorbeeld nemen. Op het aangifteformulier voor de inkomstenbelasting voor ondernemingen kunnen voortaan helemaal onder aan de volgende vragen staan.

- *Komt deze onderneming in aanmerking voor duurzame ondernemersaftrek? Nee / Ja.*
- *Zo ja, hoeveel duurzame ondernemerspunten verdiende de onderneming in dit belastingjaar?*

Wil de ondernemer in aanmerking komen voor fiscale voordelen (bijv. Duurzame ondernemersaftrek: Doa), dan vult hij of zijn accountant het antwoord op deze vragen in. Komt de ondernemer bijvoorbeeld aan een totaal van 60 DOP, dan heeft hij recht op een lage Doa-aftrek (f 7.500). Komt hij aan bijvoorbeeld 100 DOP, dan geldt een dubbele Doa-aftrek. Scoort een bedrijf nog veel beter (bijv. een EKO-bedrijf dat ook nog eens veel aan natuur en recreatie doet), dan zou zelfs een derde Doa-tarief kunnen worden geïntroduceerd. Op die manier worden zelfs voor 'erkende' duurzame bedrijven extra prikkels gecreëerd.

Dit is een voorbeeld uit de fiscale sfeer, waarin een centrale rol voor de Belastingdienst logisch is. Maar ook bij andere dan fiscale beloningsvormen kan de registratie van DOP's in de fiscale boekhouding en bij de Belastingdienst de spil vormen van het systeem. Als de Belastingdienst, die immers namens de overheid het verst in de bedrijfsboekhoudingen kijkt, het aantal DOP's eenmaal heeft vastgesteld, ligt de weg ook open voor andere vormen van beloning.

STAP 2

De boer berekent zijn puntentotaal op de jaarlijkse DOP-lijst.

Boeren kunnen DOP's halen door inspanningen of

prestaties te leveren op verschillende duurzaamheidsthema's. Deze aspecten van de bedrijfsvoering zijn voor het gemak weergegeven als verschillend gekleurde boxen (zie midden-pagina). De agrariër is vrij om te kiezen in welke boxen hij wil scoren. In iedere box is een maximum gesteld aan het te behalen aantal punten. Om aan bijvoorbeeld 60 of meer punten te komen, moet een bedrijf in minimaal twee, maar in de praktijk vaak in drie of meer boxen punten halen. Dit is zo gedaan om de samenleving te garanderen dat het boerenbedrijf op een breed front moet presteren om als duurzaam te worden aangemerkt. Een bedrijf hoeft niet in elke box te scoren. Het enige dat voor de beloning telt, is het puntentotaal. De overheid kan naar believen nieuwe boxen toevoegen.

Aan welke beloningen kunnen we denken?

Een paar voorbeelden.

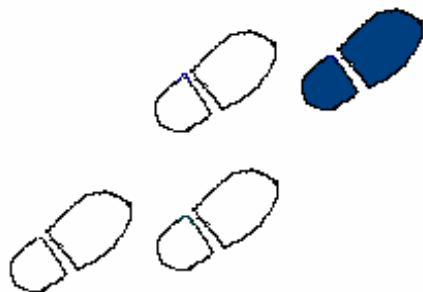
- Bedrijven met voldoende DOP's kunnen in aanmerking komen voor de Duurzame ondernemersaftrek (Doa), een extra aftrekpost voor de inkomstenbelasting.
- Bedrijven met nog meer DOP's kunnen aanspraak maken op groenfinanciering (kredieten tegen lage rente).
- Inkomsten uit 'groene activiteiten' worden vrijgesteld van inkomstenbelasting
- Duurzame bedrijven worden waar mogelijk bevoordeeld bij de toedeling van grond en quota.
- Duurzame bedrijven kunnen incidenteel aanspraak maken op soepeler regelgeving (bijv. bij vergunningverlening).
- Op den duur zou het DOP-systeem ook op de (consumenten)-markt voordelen kunnen opleveren.

- in welke boxen bedrijven kunnen scoren
- de maximum-score per box
- per box een lijst van maatregelen met het te verdienen aantal punten
- per maatregel een uitspraak over de bewijslast (voorwaarde voor puntentoekenning is immers dat er voldoende hard bewijs kan worden geleverd)
- het met deelname aan diverse keurmerken te verdienen puntentotaal
- een schatting van de met de beloning gemoeide kosten voor de schatkist (waarbij Financieën een maximum of streefbedrag noemt).

Elk lid van de puntencommissie heeft het recht om DOP-voorstellen te doen. Maar deze commissie moet vlot kunnen werken en vooral ook tot uitspraken komen. Daarom stellen we voor dat de puntencommissie beslist bij *meerderheid van stemmen*. Eerst komt een voorstel op tafel, met argumenten. In de volgende vergadering volgt discussie. Als de zeven leden niet tot overeenstemming komen, beslist de meerderheid. Hierbij houdt de commissie uiteraard wel rekening met financiële kaders (hoeveel stimuleringsbudget staat er op de begroting?).

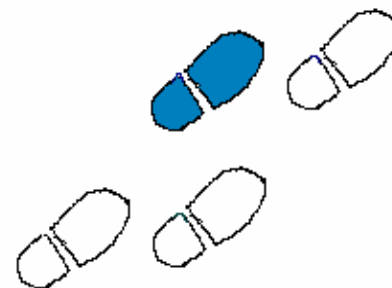
Wij stellen voor om in het jaar 2000 met een dergelijke puntencommissie te gaan oefenen op basis van de uitgewerkte voorstellen voor akkerbouw en veehouderij zoals voorbereid door het projectteam. Daarnaast kan de commissie volgens de beschreven procedures ook voor andere bedrijfstakken DOP-lijsten ontwikkelen.

Om de agrariërs die met bedrijfsuitbreiding, management en investeringen mikken op een bedrijfsontwikkelingsstrategie van duurzaamheid is *continuïteit* geboden. Wil een ondernemer kunnen reageren op financiële prikkels, dan moet duidelijk zijn hoeveel jaar men kan profiteren van de begunstiging. Dit uitgangspunt lijkt op gespannen voet te staan met het idee van een zich jaarlijks vernieuwende DOP-lijst. Door nu de spelregel in acht te nemen dat eenmaal toegekende DOP's nooit met bijvoorbeeld meer dan twintig procent per jaar kunnen dalen, weten ondernemers toch waar ze minimaal mee kunnen rekenen.

STAP 4

Een
puntencommissie adviseert de
overheid over
de nieuwe lijst

Van duurzaam ondernemen bestaat geen blauwdruk. De wetgeving schrijdt voort, evenals de wetenschappelijke inzichten. Wat in het ene jaar nog als een enorme prestatie wordt gezien - een laag mineralenverlies bijvoorbeeld - kan een paar jaar later de wettelijke norm zijn. En als een bedrijf met uit-stekende welzijnsmaten voor koeien of een driftarme spuit op de markt komt, dan is daarmee een te stimuleren maatregel geschapen die eerst nog niet bestond. Bovendien kan een onderneming zich onderscheiden op tal van thema's en ook binnen die thema's op vele manieren als 'duurzamer dan het gemiddelde bedrijf' of 'maatschappelijk gewenster dan het gemiddelde bedrijf'.

Kortom, als de overheid *voorlopers op het gebied van duurzaam of maatschappelijk gewenst ondernemen* wil bevoordelen, dan moet het begrip 'voorloper' regelmatig (in ons voorstel jaarlijks) worden bijgesteld. De DOP-lijst moet dus 'in beweging' blijven. Ons voorstel is dat de overheid zich over de DOP-lijst laat adviseren door een puntencommissie bestaande uit twee ambtenaren, twee vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en drie vertegenwoordigers uit verschillende agrarische sectoren. De puntencommissie brent jaarlijks advies uit aan de rijksoverheid (ministeries van Financiën, VROM en LNV) en laat de beslissing uiteraard over aan de betrokken bewindslieden. Op de lijst staan bovenwettelijke inspanningen of resultaten, die de puntencommissie kenmerkend acht voor het 'groene voorlopersschap'. In het advies *per bedrijfstak* de volgende elementen.

Elk jaar publiceert het ministerie van Financiën in samenwerking met LNV en VROM een lijst met DOP-waardige maatregelen, hun puntenscore en de maximum-scores per box. Aan deze lijst wordt tijdig ruchtbaarheid gegeven, zodat de ondernemers die op de lijst willen inspelen hiervoor voldoende tijd hebben.

Het verdient aanbeveling om de jaarlijkse DOP-lijst te voorzien van een 'last-minute box' van snel te nemen maatregelen of investeringen. Zo kan een ondernemer nog laat in het jaar een paar punten 'bijverdienen'. Met de maatregelen uit deze 'last-minute box' kan een ondernemer die tot zijn schrik bemerkt dat hij blijft steken op 58 van de 60 benodigde DOP's, alsnog voor beloning in aanmerking komen door bijvoorbeeld de aankoop van groene stroom of de aanschaf van welzijnsmaten.

Voorbeeld van een DOP-lijst

Een DOP-lijst voor de grondgebonden landbouw zou bijvoorbeeld de onderstaande elementen kunnen bevatten. Per gekleurde box is bij wijze van voorbeeld een maximum-score en een kleine selectie van te belonen prestaties genoemd - de concrete invulling is uiteraard aan de puntencommissie.

Natuur
Max. 30 punten voor

- weidevogelzorg op het hele bedrijf
- diploma agrarisch natuurbeheer
- elk procent van het bedrijfsoppervlak met natuurland of een natuurcontract

Milieu
Max. 30 punten voor

- voor elk procent stikstofverlies/ha lager dan de landelijke norm
- gebruik van louter 'groenlijstmiddelen'
- verwijdering van asbestdaken
- recycling van kuilfolie

Dierenwelzijn
Max. 20 punten voor

- welzijnsmatten in de ligboxen
- potstal of andere welzijnsstal
- dag en nacht weidegang gedurende minimaal 120 dagen

Water
Max. 20 punten voor

- waterberging
- extra spuit- en bemestingsvrije zone langs water
- alleen gebruik van slootvriendelijke bestrijdingsmiddelen
- deelname projecten biologisch beheer van boerenloten

Energie
Max. 20 punten voor

- toepassen van zonne-energie
- installatie voor warmterugwinning bij melkkoeling
- aankoop van groene stroom

Recreatie
Max. 10 punten voor

- recreatieve neventakken (minicamping, logies met ontbijt)
- regelmatige openstelling voor bezoekers/excursies
- openstelling land voor wandelaars

Stap 4

**Een puntencommissie
adviseert de overheid
over de nieuwe lijst**